

วิถีทุนนิยม

• ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์

เมื่อเวลาผ่านไป 250 ปี หลังจากที่เขา
ยุโรปค้นพบโลกใหม่คือทวีปอเมริกาในต้น
ศตวรรษที่ 16 อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้
ยังไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เชื่อกันว่า
ประเทศเล็กๆ อย่าง คิวบา บาร์บาโดส มีราย
ได้ต่อหัวสูงกว่าอเมริกาถึงร้อยละ 50 เม็กซิโก
ก็ไม่ต่างกับอเมริกามากมาย ตราบใดที่การ
ปฏิวัติอุตสาหกรรมยังไม่เริ่มต้นอย่างเข้มข้น
ในทวีปอเมริกาเหนือ การที่รายได้ต่อหัวของ
กลุ่มประเทศละตินอเมริกาเกือบทั้งหมด
ใน 150 ปีต่อมา หรือราว ค.ศ. 1900 อยู่
ในระดับประมาณร้อยละ 10 ในกรณีของ
บราซิล ร้อยละ 35 (เม็กซิโก) หรือร้อยละ 50
(อาร์เจนตินา) ย่อมเป็นเรื่องที่ท้าทาย
คำอธิบายที่ควรลึกลับกว่าการอธิบายจาก
มุมมองทางวัฒนธรรมหรืออิทธิพลของศาสนา
ซึ่งมักเน้นความแตกต่างระหว่างอิทธิพล
ด้านบวกของอังกฤษเช่นระบบ Common
Law อิทธิพลของพวก Puritan หรือ ศาสนา
Protestant ที่มีต่ออเมริกาเหนือเมื่อเทียบกับ
อิทธิพลด้านลบของนิกายคาทอลิกที่สเปน
และโปรตุเกสมีต่อกลุ่มประเทศละตินอเมริกา

อังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์
ที่เข้าไปในอเมริกาและแคนาดามีแรงจูงใจ
ไม่ต่างกับที่สเปนและโปรตุเกสยึดครอง
ละตินอเมริกาคือล้วนต้องการความร่ำรวย
ไปหาทองคำและเงินและบังคับใช้คนพื้น
เมืองเป็นแรงงาน ในช่วงแรกยุคทาสและ
ยุคทาสไม่ได้ต่างกัน อเมริกาใต้ตั้งแต่เม็กซิโก
มีคนพื้นเมืองหนาแน่นและมีทรัพยากรมาก
ย่อมน่าสนใจกว่าอเมริกาเหนือ แต่อังกฤษมา
ทีหลังไม่มีทางเลือกมืออะไรเหลือก็ต้องเอาซึ่ง
เหลืออยู่เป็นสหรัฐอเมริกา

นักวิชาการ เช่น Engerman และ
Sokoloff ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญ
ระหว่างอังกฤษกับสเปน หรือระหว่าง
อเมริกาเหนือกับอเมริกาใต้ ซึ่งในที่สุดมีผล
ต่อรูปแบบของสถาบันทางเศรษฐกิจสังคม
และการเมืองของสองทวีปนี้หัวใจของความ
แตกต่างอยู่ที่ในเงื่อนไขในระยะเริ่มแรกที่

The great divergence : The rest VS the west (16)

ต่างกัน เป็นความแตกต่างทางด้านภูมิศาสตร์
ดินฟ้าอากาศและความหนาแน่นของประชากร
ในย่านนั้นๆ นอกเหนือจากทางด้านภูมิศาสตร์
ขณะที่สเปน โปรตุเกสสามารถปล้นขูริตได้
ได้มากที่สุดและบังคับคนพื้นเมืองจำนวนมาก
และนำเข้าทาสจากแอฟริกาเป็นแรงงานโดยใช้
กำลังเพื่อการผลิตในเมืองแร่และการเกษตร
เช่น ในเม็กซิโก เปรู บราซิล และประเทศอื่นๆ
ป้อนประเทศแม่

ตั้งแต่จุดเริ่มต้นที่ Jamestown ใน
เวอร์จิเนียในปี ค.ศ. 1607 อังกฤษโดยบริษัท
เวอร์จิเนียของเอกชนไม่สามารถบังคับทั้งคน
พื้นเมืองซึ่งมีจำนวนน้อยและผู้เข้าร่วมเดินทาง
มาด้วยให้ทำงานตามความต้องการของอังกฤษ
ความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดทำให้ผู้บุกเบิก
จากอังกฤษต้องตอบสนองความต้องการของ
ผู้เดินทางมาเสี่ยงภัยในโลกใหม่ด้วยระบบแรง
จูงใจ ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร
ให้แก่ครอบครัวขนาดเล็กๆ การมีส่วนร่วม
ของประชาชนจนก่อตัวเป็นสภาท้องถิ่นหรือ
assembly ในเมืองเล็กๆ ซึ่งนำไปสู่วิธีชีวิตและ
การเมืองที่เป็นประชาธิปไตยตั้งแต่ระยะแรกๆ
และพัฒนาเรื่อยมาทั้ง 13 รัฐอาณานิคมจน
ในที่สุดต่อสู้เพื่อเป็นอิสระจากประเทศแม่
ยกเว้นทางใต้ เช่น รัฐจอร์เจียซึ่งเหมาะ
กับการใช้แรงงานทาสบนไร่นาขนาดใหญ่ปลูก
ใบยาสูบ หรือฝ้าย ในเวลาต่อมาสภาพทาง
ภูมิศาสตร์ของอเมริกาเหนือยุบทุกเบิกแถบ

ชายฝั่งตะวันออกและบริเวณกลางๆ ภูมิ
อากาศเหมาะกับการปลูกธัญพืช เช่น ข้าวสาลี
ซึ่งเทคโนโลยีในขณะนั้นเหมาะกับฟาร์มขนาด
เล็กแบบครอบครัว

นี่เป็นความแตกต่างที่สำคัญเมื่อเทียบ
กับสิ่งที่เกิดขึ้นในเม็กซิโก เปรู บราซิล หรือ
แม้กระทั่งอาร์เจนตินา ซึ่งมักจะเป็นไร่นา
ใหญ่ใช้แรงงานทาส สำหรับผู้นำอังกฤษและ
ผู้ที่ไม่ตั้งรกรากสถานการณ์ที่เป็น win-win
ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ในระยะยาวการพัฒนา
อุตสาหกรรมความเจริญเติบโตยั่งยืนแบบ
ก้าวกระโดดและกระจายโอกาสกันอย่างทั่วถึง
นั้นควรจะต้องมีรูปแบบและสถาบันอย่างไร
อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้คล้ายกันคือมี
ที่ดินเยอะแต่ขาดแคลนแรงงาน แรงงาน
จึงปัจจัยสำคัญในระยะยาวต้องเป็นแรงงาน
ที่มีทักษะมีองค์ประกอบของทุนมนุษย์
สูง นอกจากนั้นสังคมต้องการการสะสมทุน
นโยบายที่ดิน และนโยบายนำเข้าแรงงานจาก
ยุโรปหรือประเทศแม่จำเป็นต้องส่งเสริมซึ่งกัน
และกันไม่ขัดกัน ในส่วนของนโยบายที่ดินการ
เปิดโอกาสให้คนเข้าถึงและเป็นเจ้าของที่ดิน
อย่างกว้างขวางไม่กระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มน้อย
เช่น พัฒนาการของ Homestead Act ใน
ปี 1862 ของสหรัฐซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็น
สิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่เกิดในละตินอเมริกา
นโยบายที่ดินที่เหมาะสมในกรณีของสหรัฐนี้
เป็นแรงจูงใจให้เกิดการอพยพคนจากยุโรป

โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 19 มาที่สหรัฐมากกว่าที่จะลงไปอเมริกาใต้

ปรากฏการณ์เช่นนี้ส่งเสริมพัฒนาการการเมืองที่ประชาชนมีบทบาทในการเลือกและตรวจสอบผู้ปกครองและไม่เปิดโอกาสให้มีการกระจุกตัวของความเป็นเจ้าของที่ดินจนนำไปสู่การกระจุกตัวของอำนาจทางการเมือง สังคมสหรัฐในศตวรรษที่ 19 จึงเป็นสังคมเปิดเมื่อความเจริญเติบโตไม่กระจุกตัว การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกระจายกันอย่างทั่วถึง ระบบการเงินและสถาบันตลาดทุนเกิดขึ้น เพื่อให้โอกาสกับคนจำนวนมากในการลงทุนและทำนวัตกรรม ไม่ใช่เพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มการเมืองหรือพวกพ้องเหมือนที่พบกันอยู่ทั่วไปในประเทศละตินอเมริกา ทุกคนมีแรงจูงใจเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมและแบกรับการลงทุนในกิจกรรมหรือสินค้าสาธารณะเพื่อส่วนรวมไม่ว่าจะเป็น สาธารณูปโภค ระบบโรงเรียนขั้นต้น ทำให้อเมริกามีคนในระบบโรงเรียนและคนที่อ่านออกเขียนได้สูงที่สุดในโลก เมื่อกลางศตวรรษที่ 19 สูงกว่าอังกฤษ โดยที่ประเทศละตินอเมริกาล้าหลังกว่าเกือบร้อยปี

ทั้งหมดนี้ เมื่อบวกกับวิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศตั้งแต่แรกๆ เช่น Alexander Hamilton ที่ต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาให้ล้าหน้ายุโรป ทำให้อเมริกาไม่ใช่เพียงห่างกลุ่มประเทศผู้นำในละตินอเมริกา แต่เริ่มแซงอังกฤษตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19

ประวัติศาสตร์ของละตินอเมริกาเต็มไปด้วยปัญหาของความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่มั่นคง ความไร้เสถียรภาพ การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่แข็งแกร่ง ระบบการเมืองและประชาธิปไตยอ่อนแอ

ในบริบทเปรียบเทียบกับอเมริกาเหนือทำไมถึงเป็นเช่นนั้น